

SESTİMİZE

M A R T 1 9 4 0

Adana Kız Lisesi Talebe Yazıları

İÇİNDEKİLER

Okuyucularımıza	Sesimiz
Atatürk ve Gençlik	Süheylâ Akat
Vazifeni Unutma	Melâhat Tangüner
Amper ve Faraday	Fatma İntepe
Suların Sesi	Bedia Bayhan
Dedekorkut Hikâyeleri	Belkis Menemencioglu
Şirin Anadolumuz	İsmet Olca
Atam'ın öldüğü gün	Güner Yüksek
Atam ölür mü?	Mualla Arbaş
Gençlik	Bedia Bayhan
Japon Edebiyatından	Mefkûre Coşkunlar
Hayatın Acıları	Berrin Yurdadoğ
Edgar Allen Poe	Yaşar Bener
Mezarlar	Nerime Gündüz
Demosten	Fahriye
Hararet Nazariyeleri	Salihe Yalçın
Halk edebiyatı ile Divan Edebiyatı	Nerime Gündüz
arasında ufak bir mukayese	Nerime Gündüz
Gece ve Duygular	Hatice Gençkan
Mektep ve Biz	Berrin Yurdadoğ
Vicdan Azâbı	

MART 1940

SESİMİZ

BİRİNCİ YIL

SAYI: 1

Okuyucularımıza

İnsanlığın kafa ve vücut idmanıyla yapıcı ve yaratıcı olacağına inanan yeni nesil, birincinin teminini görmek, okumak ve yazmak yolunda aramağı esas prensip olarak kabul etmiştir. Öğrenmenin ve öğretmenin, duymanın ve duyurmanın hudut ve zamanı yoktur. Yaş ve ilmî seviye farkı, okunan veya verilen eserin kıymeti meselesinde de aynı yolu takibeder. Binaenaleyh mecmuamız bir iddia ile değil, istikbale hazırlanan yolculara inceleme, görme ve yazma kabiliyetlerinin inkişafında bir ilk adım vazifesini görmek gayesiyle çıkıyor.

İlk tecrübe ekseriya kusurlarla dolu olur. İkincinin ve onu takip edenlerin aynı mahiyeti taşımaması ise, tecrübeyi yapanların değil, onun üzerinde durmak arzu ve iltifatını gösterenlerin tenkidleriyle kabil olabilir. Şu halde yapılan noksanların tamamlanmasına çalışılması için yüksek fikirlerin ihtarlarını beklemek de hakkımızdır.

Ses, her perdeden ve maksattan yükselen bir mânâ taşıdığına göre, mecmuamızın ismini bu mânânın en mütevazî seviyesinden aldığı da bu satırlar arasında söylemek icabediyor. Eğer bu ilk tecrübemiz talebe arkadaşlar arasında alâka uyandırıcı bir fısıltı teşkil edebilirse ne mutlu bize !

Sesimiz

1

• Semeresiz gayret olmaz.

Hâmit

Atatürk ve Gençlik

Dünyanın en kuytu köşelerine kadar alevlerini gönderen, oralarını yakan, yıkan, mezarlıklara çeviren umumî harpten sonra, büyük Osmanlı imparatorluğunun ismi altında vatansız, istiklâlsiz, her türlü yoksulluklar içinde bocalayan, aç, susuz, esirlik uçurumlarına doğru itilen bir millet kalmıştı.

O milletin bütün servet kaynakları, başta bulunan ve şahsî ihtiraslar denizinin dalgaları arasına atılan Pa-dışahlar tarafından kurutulmuş, onların şahsî zevklerinin uğruna bütün varlıkları satılmıştı.

İşte halkın ızdırıp feryatlarının en son haddini bulduğu, gözlerinden sı-zan acı yaşların akacak takatı bula-mıyarak kurduğu bu anda şarktan yüzlere tebessüm, vücutlara derman veren, onların önüne ümit ufukları açan bir ses duyduk. Bu ses, yüksek deha, cesaret ve yaratıcılığıyla milletin duygularını benliğinde toplayan, onların bu isteklerini ne pahasına olursa olsun yapmağa hazır bulunan Atatürk'ün sesi idi:

O, milletin acılarla dolu kalplerinin istiklâl için çarptığını hissetmişti. Bundan dolayı evvelâ yurddaşlarına istiklâl yolunun parlak ufuklarını gös-termişti. O, arkasında hürriyet uğruna can vermeğe hazır olan kahraman milleti ile yürüdü ve onların en son varlık kaynaklarından istifade ederek yepyeni bir vatan yarattı.

Bu, hudutları milletin kılıçlarından damlıyan sıcak kanlarla çizilmiş, imparatorluğun her nevi muzir tohum

ve varlıklarından kurtarılmış, hâkimi-yeti kayıtsız ve şartsız halkının elinde olan bir vatandı.

Fakat O, vazifesinin bu kadarla bitmediğine emindi. Evet, bu vatani, düşmanların kanlı esaret pençelerine bırakmıyacak, onun hürriyetini ilelebet koruyacak, babaların kanı ile sulanan bu mukaddes toprakların her zerresini kıymetlendirecek, yurdu yükselte-rek, şeref ve namusu ile yaşatacak canlı bir âbide yapmak lâzımdı. O yaratıcı ve yapıcı kudreti ile bunu da başardı. Temiz bağrında en usta mi-marların bile yapamıyacağı kadar düzgün, her türlü köhne tohumlardan uzak, saadet anahtarını kolayca bul-mağa hazır, emanetlerini benliğinin derinliklerine gömen bir gençlik yaşattı.

Fakat O, bu işleri başarırken mad-di varlığını en son zerresine kadar sarfetti. Tam istirahat edeceği ve eserlerinin olgun meyveleri ile şifa bula-cağı anı bekliyemedi. Onun maddî varlığını kaybettik. Fakat yarattığı bu zinde, mert, kahraman, vatani ve istiklâli için ölüm uçurumlarını korku-suzca aşan gençlik emanetlerini mu-hafaza edecek, kudsî parmakları ile çizdiği ve rengini göklerin ona hedi-ye ettiği gözleri ile işaretlediği, hür-riyet meş'alesi ile aydınlattığı yoldan asla ayrılmıyacaktır.

Çünkü: Gençlik Atasının arkasın-dan daima göklerde dalgalanan şanlı bayrağının boyun eğdiği o en acı günde gözlerinden ızdırıp yaşları akar-ken and içti.

Vazifeni Unutma !

*Dağ, ovayla beraber oynadı arz yerinden;
Tekmeleri duyuldu zezelenin derinden
Sarsıntılar vermedi kaçmak için bir ara,
Yataktan fırlayanlar atıldı soğuk kara.
Kalpleri kurşun gibi deldi geçti felâket
Bir anda göçtü evler, harap oldu memleket
Amasya, Tokat, Zara, Kemah, Erzincan hele,
Bunları yattın zalim, ejderleyen zelzele.
Yurtdağ! Bugün kalbine yurtdaşına yatak ser;
Kalmadı dünkü mamur şehirlerden iz, eser.
On binlerce vatandaş bugün yaralı, hasta,
Yalnız onlar değil ki on sekiz milyon yasta.
Anadolu! Ölene mezar oldu her taşın
Öksüz kaldı, dul kaldı, binlerce vatandaşın.
Ba an onlar titriyor, kar üstünde çıplak, aç
Ne versen sevinirler çünkü her şeye muhtaç.*

4. C. 804

*Kalmadı şehirlerde bir tek, taş üstünde taş
Soğukta titreyiyor bak binlerce vatandaş,
Şimdi onların şehri duğlar, ovalar ve kir
Dağlarını soktuğu meskenleri bir çadır
Dünkü o çok nüfustan bak bugün ne az kaldı
Artık şehir yer'nde bir yığın enkaz kaldı
Onları öldürüyor binbir çeşit işkence
Yorganlarıdır inan, bembeyaz karlı gece
Yemeyicez ne olur, bir gün meyve tatlı, et
Felâkete uğrayan vatandaşın yardım et.
Bak sana çevrilirken binlerce dertli bakış
Scriyor, bu enkazı beyaz bir kefeni kıy.
Onların kalplerini şimdi hüznün sarıyor
Bu en büyük vazife, vatan seni arıyor.
En ufak bir yardımın kurtaracak bir cam
Hatırla mezarlaşan bu günkü Erzincan!*

Melâhat Tangüner

Zaten Onun eserlerinin her biri o gençlik âbidesinin kalbine silinmez bir yaldızla işlenmiştir. Onları mahvetmek için uzanacak bir el, atılacak küçük bir adım bile gençlik tarafından cezalandırılacaktır.

Onun eserleri Türk milleti ile kaimdir ve bunun için ebedidir.

Esasen Ona yakışacak bir şekilde yetişliğini, Onun emanetlerine sadık kalacağını, onun yolundan aslâ ayrılmıyarak koşar adımlarla yurdunu medeniyet pınarlarına ulaştıracağını gözlerinin önünden uzaklaştığı zaman da isbat etmedi mi?

Onun sağlam iradesi ile aşılana gençlik bütün gayretini sarfederek bu iradeyi kullandı ve eserlerine halel getirecek en ufak bir fırsata bile sebebiyet vermedi ve vermeyecek.

Gençlik gönlünde Onun sevgisi ve başında Onun en yakın arkadaşı

olan İsmet İnönü'nün güvenli ve kadretli varlığı oldukça ışıktan bir çığ gibi cehennemleri cennet yapacak, yerle göğü dizdize getirecek mucizeleri yaratmaktan çekinmeyecektir.

Damarlarımızda vuran nabız Atanın sevgisi, vücüdümüzde dolaşan kan Onun ateşi, gözlerimizde parlayan Onun bizlere aşıladığı sarsılmaz bir inançtır.

Biz Onun güneşini ebediyen parlatacağız.

Onun sevgisi ve Yüce İnönü'nün Liderliği asırlarca, ebediyen yolunuzu aydınlatacak ve bize yetecek bir ışık olacaktır.

Gençlik Onu duya duya yaşayacak ve ödevlerini bu sevginin devletirdiği bir feragat ve duyusla yapacaktır.

S : 6 Fen

Süheyla Akat

3

● Bilgiç görünmek arzusu bilmeğe daima manidir.

R. Z. Ekrem

Amper ve Faraday

"Nouveau Cour de physique,, den çevrilmiştir.

Amper ve Faraday üzerinde hatıralarımızı durdurmak, tabiat vergisi «Mevhibesi» bakımından farklı fakat dehaları ve eserleri bakımından birbirine yakın olan bu iki şahsiyeti mukayese etmek zevkli bir iştir. Birisinin meydana getirdiği eseri diğeri de vücuda getirebilirdi. Onları iş başında [gören] kimselerin hatıralarında olduğu gibi, elektrik mevzuunun tatbikat sahasında, ilim hareketleri tablosunda birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bununla beraber bu iki muhteri «Kâşif» arasında her cihetten, terbiye, itiyadlar, tabiatı tetkik etmek bakımından ne kadar farklar var! Onlar ancak hedefe vasıl olduktan sonra birleşiyorlar, orada okadar sıkı bir surette birleşiyorlar ki, birinin elde ettiği neticeleri diğेरinin tesbit ettiği hâdiselerden ayırt etmek kabil değildir; görüşlerde aynı doğruluk, neticelerde aynı azamet, çalışmalarıyla elde ettikleri hakikatleri ifade eden basit formlerde aynı çehre...

Amper uzun boylu, melankolik, hareketlerinde beceriksiz «Solak» tavırlarında batı idi; kör denecek derecede rutiyeti zayıf olduğundan, bir satır yazı yazmak onun için bir yorgunluk, muntazam bir daire veya kare çizmek imkânsızdı. Fakat ekzersiz yapmış olan emin hafızası herşeyi zabtetmişti. Tarih, filozofi, fizik, kinya, Fransız ve Lâtin klasiklerinin güzel parçaları, Jussieu'nun nebatlara, Cuvier'nin hayvanlara izafe ettikleri evsafın en ince teferruatı hafızasında

idi. Hayatı dalgınlığı ve tetkikleri ile masallardaki gibi efsanevi bir mahiyet almıştı; kendisini tahayyutlunun cereyanlarına bırakmasını severdi; her ödev onun için bir külfetti. İlim hayatının sona erdiği zannedildiği bir sırada d'œerst ed'in keşfi, hiç kimsenin hattâ kendisinin bile haberdar olmadığı kuvvetli zekâsındaki telleri ihtizaza getirmişti. Son derece beceriksiz olduğu halde, fikirlerini maddileştirmek için âlet yapanların en maharetlisiydi. Fazla miyop olduğu halde en vazih tecrübeler neticesinde maddelerde gizli olan hassaları herkes için görülmesi kabil bir hale getirirdi. Halbuki bu hassa kendi ruhunun gözlerine ancak tefekkür ve muhakeme sayesinde tecelli ederdi. Bu tefekküre dalan adam bazan şiddetli ihtiraslara kapılır ve bu anda yüksek sahalara doğru uçan zekâsı bir kaç hafta içinde miknatısların molekül bünyelerine ait yeni görüşlerini, emniyet ve kat'iyetle, şayanı hayret bir muhakeme yardımıyla keşfeder, vuzuhla gösteren «electricité dynamique» in esaslarını teşkil eden kanunlar meydana kordu.

Faraday orta boylu, çevik şen, açıköz, hareketleri, seri ve emin, tecrübelerinde eşsiz denecek kadar mahirdi. Pek ciddî olarak vazifelerine devam ederdi. Gençliğinde kraliyet müessesesinde kimya derslerini hazırlarken neticelendirdiği her tecrübe üstadın fikir ve sözlüne tamamıyla uygun geldiğinden herkes onu

hayret ve takdirle karşılıyordu; bu suretle fennin en güç meselelerini zihinlere gayet kolay bir surette yerleştirmeye muvaffak oluyordu. Hayatının sonuna doğru ders kürsüsünü terkettikten sonra dinleyiciler arasında yer aldı, oradan gözleri ile bütün âletlerin hareketlerini takibederdi, bu hareketleri yavaşlatmak ve sür'atlendirmek veya hareketlerde hasıl olacak olan en küçük bir intizamsızlığı yoketmek için her an hazır bir vaziyette idi. Bunu yaparken hertürlü gösterişten uzak profesörün düşüncesiyle birleşmiş tabii bir nazım gibi vazifesini ifa ederdi. Hayatı âletler arasında laboratuvarında yeni tecrübeler yapmakla geçiyordu. Oraya bütün gününü yazıhanesinde geçiren bir tüccar intizamiyle sabahları gider, akşamları çıkardı. Bütün hayatı orada tecrübeler yapmakla geçmişti, bu suretle tabiatı bizzat söyletmek, onun esrarına nüfuz etmeğe uğraşmaktan daha kestirme bir yol olduğuna kani idi. Hafızasına emin olmadığından keşfettiği hâdiseleri veya aklına gelen fikirleri not etmek, bunları bir defter halinde toplamak, fihristini tanzim etmek mecburiyetinde idi. Çünkü böyle yapmazsa aradığını hiçbir zaman bulamayacağına emindi.

Riyaziyeci olan Faradayın kavrayışı Amper derecesinde sür'atli degildi; eseri yalnız tecrübeye istinat ettiğinden daha batı idi; fakat Amper gibi tabiatın en yüksek temasına vasıl olmuştu; onun gibi şanlı ismini elektromanyetizm tarihine ebedî surette bağlayan ve bugüne kadar hiç kimse tarafından rededilmeyen kanunlar ve bir çok hadiseler keşfetmiştir.

Çeviren: VI Fen 613 **Fatma İntepe**

—Gerisi 24 üncü sayfada—

Suların Sesi

Güneşin binbir renkli alevlerinin, üzerinde parıltılı akislerle oynadığı suların sesi...

Gece: Her taraf ruhum gibi sessiz, ıstırahım gibi sakin. O vakit cihana yalnız bir şey hâkimdir. Tatlı, yumuşak ve karanlık bir ses... Karanlıklardan doğup, karanlıklara gömülen siyah suların kalpleri mesteden derin sesi... O ses, bir saadet gecesinin çılgin musikisi, bir ıstırah gününün meş'um ilâhisidir...

Gözlerinizi kapadığınız zaman, içinizde uçurum gibi bir boşluk görürsünüz. Biraz sonra buradan kıvrıla kıvrıla gümüş gibi bir şeyin aktığını, içinizden doğan bu şeyin yine içinize aktığını duyarsınız.

Kendinizi dinleyiniz! Gönlünüzün güzel bir takım seslerle dolduğunu hissedeceksiniz. İyi dinleyiniz! Bu sesler, tıpkı dik yarlardan akıp küçük bir gölde kaybolan çılgin suların hüznülü ahengine benzerler. Bu sesler, ruhumuzun sesleridir! Onları doya doya, nihayetine kadar dinleyiniz.

Ben suların sesini çok severim. Çünkü onlar, hislerimizi terennüm eden ruhumuzun sesine benzerler.

Ah! Bu boşluklardan akseden sesler!.. Bizi idare eden, bizi hayattan uzaklaştıran, bizi meçhul güzelliklerin cazibesine sürükleyen sesler!.. Ruhumuz sustuğu zaman suları, suların hazın musikisini dinleyiniz. Sular ve kalpler... İkisi de aynı nağmeleri besleyen sihir kaynaklarıdır.

Suların sesi, kalplerin sesi kadar heyecanlı ve çılgin; kalplerin sesi sularınki kadar tatlı ve yumuşaktır.

S: 6 Ed. 527

Bedia Bayhan

- Güzel eser meydana getirmek biraz yokluğu idam etmektir.
Cenab Şahabettin

Dede Korkut Hikâyelerine Dair

Menşei itibariyle islamiyetten önceki Türk destanlarına bağlanan Dede Korkut hikâyelerinin (I) bugün elimizdeki nüshası, yapılan tetkiklere nazaran 14 üncü asır Azerî lehçesinin hâkim olduğu sahada toplanmıştır. Kitabın başında, Osmanlılar zamanında meçhul bir muharrir tarafından yazılan Dede Korkut'a ait bir kısım ile Korkutun yiğitliğe ve kadınların tak-sime dair ortaya altığı fikirler vardır. (II) Bundan başka eser değişik mevzulu on iki hikâyeyi ihtiva eder. (III) Bunlardan Tepegöz mitolojiktir; Deli Dumrul, herkesi ilgilendiren ahlâkî bir mahiyet taşır. Diğerleri ise Oğuz Türkleri arasında geçen tarihî ve içtimâî hâdiselerin destanleştirilmiş şekillerini ihtiva ederler. Bütün hikâyeler görünüşte islâmî bir şekil arz etmekle beraber içlerinde en eski Türk karakterini taşıyan motifler de bulunur. (IV)

(I) — Türk Edebiyatı Tarihi : Köprülü Fuat S.

(II) — "Ahır zamanda Hanlık geru Kayaya döne. Bu didüğü Osman neslidir. İşte sürülüp gideyar dur.", D. K. H. S: I

(III) — 1. Dirse Han oğlu Boğaç Han, 2. Salur Kazanın evinin yağmalanması, 3. Bay Böre bey oğlu Bamsi Beyrek, 4. Kazan bey oğlu Uruz beyin esir olması, 5. Deli Dumrul, 6. Kanlı Kocaoğlu Kanturalı, 7. Kadılık Koca oğlu Yüknek, 8. Tepegöz, 9. Bigel oğlu Umran, 10. Usun kocaoğlu Sekrek, 11. Salur Kazanın evinin yağmalanması, 12. İç Oğuz dış Oğuzun âsi olması.

(VI) — Meselâ her hadîseden sonra namaz kılmak, Peygambere salâvat getirmek gibi İslâmî motifler vardır. "Dede Korkut H. S. 36 : Salur Kazanın evinin yağmalanması... Fakat bunların yanında kadınlar umumiyetle "Bânu çiçek hikâyesinde olduğu gibi, erkeklerle aynı kuvvette ve aynı hakkı taşırlar. (Bânu Çiçek H. S : 38-67)

Dede Korkutun tek nüshası Almanyada, Dresden Krallık kütüphanesinde. Onun bir kopyası da Berlinde bulunmaktadır. Bugün elimizdeki mevcut nüsha 1332 tarihinde Kilisli Bay Rifat tarafından basılmıştır. Bu, Berlin nüshasına nazaran yapılan bir tabıdır.

Avrupada bu hikâyelerden ilk bahseden Alman âlimlerinden "Diez,, dir. Ruslardan Radlof, Bartold Arkeoloji cemiyeti âzalarından İnanstransec de, bu eser ve Korkut Ata hakkında kısmî tetkikler yapmışlardır. Bizde de Ethem Beyin buna dair bir tezi vardır. B. Köprülü Fuad da hikâyelerde mevzuu bahsolan "Başa dönmek, Kulağa küpe takmak,, gibi âdellerle Ozan hakkındaki tetkiklerini Azarbaycan yurd bilgisi mecmuasında neşretmiştir. Türkistanlı B. Abdülkadirin de aynı mesele üzerinde makaleleri vardır.

İnanstransec'e göre Alişiri Nevâî Korkut'u Veli diye tanımış; Ebulgâzi Bahadırhan Şecerei terakümesinde onu Türklerin en yüksek cediti olarak göstermiş, Evliya Çelebi ve Oliaryüs gibi seyahat 17 inci asırda Kafkas Türklerinde Korkut hakkında rivayetler dolaştığını yazmışlardır. Halk edebiyatında ise, Kazak — Kırgız şairi "Mağcan Cumabay oğlu tarafından neşredilen efsaneye nazaran, Korkut halk şairi ve Kazakların pîridir. Reşidettinin tarihinde de Korkut çocuklara ad koyan, hükümdara fikir veren, cemiyetler de söz söyleyen bir kimsedir. Hülâsa olarak Dede Korkut, Türklerin en eski efsanevî bir peygamberi

gibidir ve bunu İslâmlar da bir Müslüman evliyası olarak kabul etmişlerdir. Bugün Kırgızlarda halâ onun ef-saneleri söylenir. 17 inci asra kadar hikâyeleri Azerbaycan Türklerine ilham menbaı olmuştur. Fakat okuya bildiğim hikâyelerden anladığıma nazaran eski Türk karakterine ait birçok hususiyetleri ihtiva eden bu mevzular üzerinde henüz etraflı bir inceleme yapılmamıştır. Fakat muhakkak ki böyle bir tetkike girişmek, yeni nesil için hem zevkli ve hem de milli kül-türü aydınlatmak bakımından faydalı bir iş olacaktır.

Hikâye Hülâsası

Dirse Hanoğlu Boğaçhan hikâyesi

Her yıl olduğu gibi o yıl da Bayındır Han büyük bir ziyafet vererek Oğuz beylerini davet etmişti. 40 yiğiti ile davetliler arasında bulunan Dirsehan çocuksuzlara ayrılan kara otakta konuklandırılmasına gücenmişti. Bunun için bir toplantı yaparak yoksulları doyurdu, hep beraber Dirse Hana bir evlât versin diye dua ettiler.

Bir müddet sonra Hanın bir oğlu oldu; 15 yaşında iken azgın bir boğayı öldürerek Boğaç Han adını aldı. Boğaç Han büyüyüp, iş görecek hale gelince babasının maiyetini unuttu. Buna hırslanan yiğitler onu babasına şikâyet edip öldürmeğe teşvik ettiler. Bunlara inanan Han oğlunu avda vurdu. Çocuğunu merak edip arayan anne onu dağda yaralı bulunca evine getirerek babasından gizli tedavi etti. Boğaç Hanın sağlığını duyan o kırk na-

mert Dirse Hanın gazabından korkarak Hanı gizlice esir edip kâfir illerine götürmeğe koyuldular. Bunu haber alan anne Boğaç Hanı babasının yardımına gönderdi. Boğaç Han babasını kurtarıncı oğlunun kendine düşman olmadığını anlayan Dirse Han ona taht ve beylik verdi. Ondan sonra Dede Korkut bu Oğuznameyi dizdi ve dedi ki :

“Onlar da bu dünyaya geldi geçti, kervan gibi kondu göçtü, onları da ecel aldı, yer gizledi, fani dünya yine kaldı. Kara ölüm geldiğinde geçit versin, sağlığı ile devletini hak artırsın, öğdügüm yüce Tanrı seninle dost olup sana imdat kılsın; kara dağların yıkılmasın, gölgelice kaba ağacın kesilmesin, akan körklü suyun kurumamasın, kanttalarının ucu kırılmasın, koşarken boz atın yıkılmasın, çalısında kılıcın kesilmesin, dürtüşürken elâ gözün kör olmasın, ananın, babanın yeri cennet olsun, hak yandıran çırağın yana dursun, Kadir Tanrı seni namerde muhtaç etmesin..”

Dede Korkut'un kadınları dörde taksimi

I. — Evin direği kadın : Erkeği evde yokken uzaktan gelen bir misafiri ağırlar, yedirir, içirir ve yoluna gönderir. Allah herkesin evine böyle faziletli kadın nasip etsin.

II. — Solduran kadın : Sabahleyin elini, yüzünü yıkamadan dokuz bazlama ile bir gülek yoğurdu yer, sonra “Bu evi harap olası adama vardığımdan beri karnım doymadı; yüzüm yaşmak, ayağım pabuç görmedi der. Bunun gibi nankörleri Allah kimseye nasip etmesin.

III. — Dolduran kadın : Sabahleyin

Müracaat edilen eserler :
1 — Türkîyat mecmuası : Cilt I.
2 — B. Köprülü Foadin notları
3 — Azerbaycan Yurđ Bilgisi mecmuasından hülâsa edilen makaleler.
4 — De'e Korkut hikâyeleri.

Şirin Anadolumuz

Çiğdemli hep bağları, dört yanı çiçek dolu,
Soğuk sulu dağları, hürriyet sağı solu.
Temiz ruhlara dolar, serin esen bir rüzgâr,
Tarlada başak yolar, altın saçlı genç kızlar.

Her yanda çağlıyarak, akan coşkun dereler
Gezdiğin yerlere bak, iyi düşün nereler.
İşte budur bülbülün, aradığı gülüstan;
İşte budur gönülün âşık olduğu vatan.

2-C 976

İSMET OLCA

erkenden sokağa çıkar, gezer, dedikodu yapar; öğleyin gelince evde köpek her şeyi yemiş, tavuk kümesi ile sığırların yeri birbirine girmiştir. O vakit hiddetlenir, komşuyu çağırır : Ne olur, biraz evime baksaydınız, komşu hakkı Tanrı hakkıdır derler.,,

IV. — Bayağı kadın : Evine yabandan misafir gelse, kocası evde olsa ona "ekmek ve ne varsa getir, beraber yiyelim., dese kadın der ki : "Ne yapayım, bu yıkılası evde un yok, elek yok. Böylesi yalnız kendi bildiğine gider, hasistir.

Bunlardan şu neticeyi çıkarıyoruz :
Eski Türklerde, içtimaî hayatta ai-

le ocağı mukaddestir ve kaem evine hâkimdir. İyi bir kadın yuvasına bağlı, faziletli, cömert ve misafirperverdir. Erkeği yokken bir misafiri yedirip içirmesi onlarda hayatın serbest olduğuna delâlettir. Fakat sonradan İslâmiyetin tesiriyle bu ortalardan kalkmıştır.

5 A dan 523

Belkis Menemencioğlu

Bir Doktora sormuşlar :

— Ne vakit yemelidir ?

Doktor :

— Zenginler acıktığı, fakirler de bulduğu vakit. Demiş.

Atamın Öldüğü Gün

Neydi ah, neydi o gün
Atamın öldüğü gün,
Atamın öldüğü değil
Ebedî olduğu gün

Atam, acın kalplere
Bir ok gibi saplandı.
Şimşekten bir kor gibi
Bütün kalpleri yaktı.

Yanarım Atam işte
Yanarım ben de buna
Yazık kurtaramadı
Atam seni bir dünya

I. E de 344

GÜNER YÜKSEK

Atam Ölür mü ?

Benim, senin, bütün Türklüğün yüce Atası sen artık öldün. Sana bütün dünya gözyaşı döktü ve dök-mektel.

Ey Türk'ün Kurtarıcısı sana ne kadar yansak azdır. Sen bu insanlık âleminin bir daha meydana getiremi-yeceği bir âlim, bir dahisin! Senin gözlerin bütün dünyaya ışık veren, bütün dünyayı ısıtan güneşten daha keskin bir meş'aleydi.

O meş'ale, birdenbire ne oldu ?
Hiç kimse anlamadan söndü.

Ölümden her an korkar ondan

kaçardım. Artık kaçmıyacağım çünkü o âlemde Atamı bulacağım; onun kur-tarıcı ellerini orada öpeceğim.

Hayır, hayır ey mukaddes varlık sen ölmedin, ölmeyeceksin. Sen da-marlarında senin kanın bulunan her Türk gencinin kalbinde yaşıyor ve yaşıyacaksın.

Türk, dünya durdukça senin tan-rılaşan ruhundan hız alarak, kaleminle çizdiğin altı oku rahber [] yaparak ya-şıyacak ve seni kalbinde yaşatacaktır.

III : C — 153

Muallâ Arbaş

- Vatanın güneşini gören insan onu kolay kolay unutamaz.
Fransız Atasözü

GENÇLİK

*Gençlik ne çılgın rüzâğı, ne de sabit bir izdir ;
Hayat çoraklığına sihir katan feyizdir.*

Ezeldenberi muazzam meçhulâtın içinde yuvarlanıp giden dünya.. Üzerinde ebede kadar aynı sihrin cilvesile doğan, ölen insanlar... Hep yeknesak devirler, daimî tekerrürler...

Aysız geceler, kalplerimizdeki gizli arzuların sembolü gibi gökte ışıldayan yıldızlar... Sonra ani bir kayış, nazarları oyalayan parıltılar, nihayet hiçbirşey!..

Kâinat denilen aynada hayatlar, geçici hayallerden ibarettir. Ömürlerin mebdei duhûl, nihayeti ufuldür. Bunun en bariz şahidi:

Ay batar, güneş doğar!.. İhtiyarlara sorunuz:

— Hayattan bize baki kalan şey ne dir?

Buruşuk dudaklı dişsiz ağızlardan müphem saadet iniltileri duyulur:

— Gençlik hatıraları, gençlik hatıraları...

Ey saçlarında defne dallarından bir taç, elindeki zafer meş'alesiyle dünya kederlerini nura boğmağa koşan gençlik!..

Zümrüt ovalarından fıskıran parlak renkli çiçekler, ulu ağaçların âfâka doğru uzanan narin filizleri, meltemlerin türküsü, senin binbir türlü tezahüründen başka birşey değildir... Senin dünyanın; tabiatın ses, renk ve şekillerinin âhenkleştiği bir diyardır.

En hudutsuz arzuların, muhayyelelerin münbit vadilerinde açan

narin papatyalara benzerler. Fakat ne yazık!.. İhtirasın hararet ve ışığıle gelişen yaprakların, ekseriya istikbal ufkundan esen ümitsizlik kasırgalarıyle heba olup giderler!..

Koyu gölgeli ormanlardan akse-den kuş civıltıları!.. İşte senin nağmelerin...

Eğer hayat bir ummansa, sen onun kızıl ufku; akıp giden bir nehirse sen onun çağlayanısın!..

Tabiatın kanunu: Her güzel şey muvakkattir!

Geceleri göğün kucağından tozlu mezarlara serpilen nurlar gibi; senin de berrak damlaların ihtiyarlığın bulanık gölünde karışıp kayboluyor..

* *

*Ey gençlik, gençliğimiz!... Bu bir tatlı uykudur,
Hayallerin kaynağı, öm-ümüzün ruhudur.*

6 Ed. 527

Bedia Bayhan

Bir ihtiyar karga satın alır:

— Ne yapacaksın? derler.

— Karga 300 sene yaşar diyorlar. Yalan mı, doğru mu bir tecrübe edeceğim.

Japon Edebiyatından

Eğer biz derunî zevkleri, başlıca hedefimiz yapacak olursak ve gözlerimizi, kulaklarımızı yalnız, hariçten bu gibi zevkleri elde etmek için bir vasıta olarak kullanırsak, bu hassele-
rimizin arzuları ile taciz edilmekten kurtulmuş oluruz. Eğer biz kalplerimizi semanın ve yerin güzelliklerine ve daha halkedilmiş on binlerce şeye açacak olursak onlar bize hadsiz, hesapsız zevkler vereceklerdir. Bu zevkler daima geceleri ve sabahları, bol ve mükemmel olarak gözlerimizin önündedir. Bu gibi şeylerde haz bulan insan, dağların ve ırmakların, ayın ve çiçeklerin sahibi olur. Diğer insanlara da onları memnun etmek maksadıyla selâm borcunu ödemek icap etmez. Onlar servet ile satın alınamazlar. Bir tek kuruş sarfetmeden insan onları kalbinin arzularını tatmin için kullanabilir ve aynı zamanda onlar aslâ tükenmezler.

Âdî zevkler, hattâ daha nihayetlenmeden evvel vücuda bir azap olurlar. Eğer meselâ : Arzularımız tarafından sürüklenerek sevdiğimiz şeyleri yemekte ve içmekte devam edersek evvelâ aldığımız zevki nihayet hastalık ve azap takibeder. Umumiyetle âdî zevkler kalbi bozar, vücudu hırpalılar ve sefalet içinde nihayet bulur. Diğer taraftan değerli bir insanın zevkleri, kalbi besler ve onu avareliğe sevk etmez. Haricî âlemden bahsederken de şunu söyleyebiliriz : Ayın ve çiçeklerin muhabbetinden, tepelerin üzerinden, yapılan temaşalardan ve ırmaklardan, rüzgârın fısıltısından veya gıpta ile takibettiğimiz bir kuş sürüsünden aldığımız zevkler mülâyim bir

tabiata aittir. Bütün bir gün bunlardan zevk alabiliriz ve kendimize de bir zarar vermiş olmayız. Bundan dolayı ne bir kimse bizi muaheze edebilir, ne de biz böyle bir müsadeden dolayı ilahları darılmış oluruz. Fakir ve muhtaç olanların bile ilerde yetişmiş olmaları ve fena bir neticeye varmalarını kolaydır.

İngilizceden çeviren: S. 6. Fen: 551

Mefkûre Coşkunlar

Hayatın Acıları

Güzel bir akşamdı. Ağır ağır batan güneşin tatlı kızılığında düşünüyordum. Bu kızıl zırh içinde mavi yüzleriyle gülümseyen bulutlar güneşle son vedalarını yapıyorlardı.

Sağ tarafta gittikçe artan kızılıkla kendime geldim. Kimbilir kaç yılın meşakkati, emeğiyle yapılan bir ev yanıyordu. Hiç bir vasıta ile kurtulmasına imkân yoktu. Dün bir dev azametiyle kurulan bu koca bina, şimdi alevlerin zalim kahkahaları arasında can veriyordu. Yavaş yavaş eriyen ev, firengili bir adamın çürüyen etlerinin dökülmesi gibi bütün aksamını kaybediyordu.

Elleriyle yüzünü kapayan bir genç kadın yıkılan emellerin, boşluğa yuvarlanan ümitleri ile hıçkırıklar içinde sarsılıyordu. Biraz sonra kül olacak bu evin kalbinden taşan acısını gözlerinden akıtan zavallı kadın, hayatın acı fakat hakikî hikâyesinin kahramanı değil miydi ?

S: 3 C: 155

Berin Yurdadoğ

- Cenneti toprağın kimi altında, kimi üstünde arar: Yalnız filozof C. Şahabettin ruhunda bulur.

Edgar Allen Poe

Poe, her ne kadar açık bir şair değilse de samimî idi. Thoreau gibi kendi kahramanı yine kendisidir. Ne tevarüs etmiş bir servete, ne resmî bir memuriyete ve ne de sıkı arkadaşlara malik olan Poe'nun yegâne serveti gazetecilik mücadelesindeki nükteleri idi. Poe İngiliz annesinin ve Marylandlı babasının beraber bir tiyatrodan oynadıkları, Bostonda doğduysa da Virjiniada büyütüldü ve oradan ancak orduya iltihak için uzaklaştı. Baltimorda muharrirliğe başladı; Richmand, Fladelfia ve Nev-yorkta bir çok mecmuaların başmuharriri olarak çalıştı. Daima endişe ve zaruret içinde yaşadı ve bir esrar bulutu altında öldü.

Kadınlara karşı fazla zaafî olan Poe sanki fırtınalı ihtiraslarına bir nihayet verebilecekmiş gibi daha çocuk denecek bir yaşta evlendi. Asabî ve aceleci bir karektere sahipti. Meslektaşlarıyla kavga eden ve kuvvetini bayağı kavgalarda sarfeden Poe, kendisini harikulâde mükemmel bir ırşan olarak düşünürdü.

Thoreau nasıl hakikat için yaradıysa o da güzellik için yaşadı. Poe için Amerika küçük fakat muhayyalesini gasbeden, ne bir şaire yardım eden ve nede onu yalnız bırakan, haşin ve gürültülü bir hâdisat dünyası idi. O, kendisini bu dünyaya karşı takviye ederek içerisinde kral ve şair olarak yaşadığı romantik bir kâinat yarattı. Orada, o veya arzusunun mu-

hayyelesinde yarattığı sevgili kahraman servet, lüks, bilgi, tefekkür, vecd ve ümitsizlik içerisinde hüküm sürüyordu. Bu kahramanın zevce veya metresi, güzelliği marazî ateşlerle yanan, fikri ve iradesi ona vücudundan ve kanından daha fazla lâzım olan bir kadındı. Yalnız yaşadığı zamanlar o, sanki kahramanının deli olmadığını isbat için parlak surette makul gösterirdi. Kendisini muğlak hilenlerle eğlendirir, en yeni fennî keşiflerle uğraşır, mücrimlerin belirsiz işlerini takip eder ve onları yakalardı. Bazan hikâyeye söyleyen Poe, bazan da o kahraman olmakla beraber onlar değişen maskeler arkasında yine aynı insanlardı. Eğer Poe bir kâinatın kralı olsa idi: Bunlar yapmak istediği fakat yapmağa korktuğu şeylerdi.

O, bir şair olarak, hikâyelerini asabî bir şekilde muhayyel kralı sesiyle söylerdi. Efsanevî ve sihrî olan Poenun şiirleri yalnız güzellik mevzuunu ihtiva ederdi. Fakat bu ölmek üzere olan bir güzellikti. Ölü şehirler, ölü saraylar, ölü kadınlar, ölü ümitler Poe bu mevzu üzerindeki en iyi eserinde onu şairlere lâzım olan mevzuların en güzeli olarak ilân eder. Kendisinin de söylediği gibi Poe, bu mevzuu sırf akılla intihap eder ve neticelerini mükemmel bir surette şuurlu bir san'atla tahmin ederdi. Onun, didaktik veya dolambaçlı yazı yazan şairlere karşı olduğu gibi hâkim veya kâhin şairlere karşı hiç sabrı yoktur. Poe, bir hikâyeye

muharriri olarak nesirde dahi muayyen neticeler üzerinde ısrar eder, her neticesi bir bıçak gibi keskinleşir ve ehemmiyet kazanırdı. Bir muharririn fikrinde veya yazdığı eserde bir isyan vuku bulursa başı dönmemeli idi. Yoksa gayesini kaybederdi.

Poe'nin eserlerinde mevzu olarak aldığı güzelliğin hakikat ve vazife ile hiç alakası yoktu. Bununla beraber bir hülya veya tahmin olunmayan bu güzellik her ne kadar erkeklerin alelade erişmesi haricinde ise de saf, yüksek ve fazla müteheyyiç hallerde ikna edilebilirdi. O tesadüfi olmıyarak ifade edilebilirdi. Onun için yaşayanlar yine onun için çalışmalıydılar. Çünkü mes'ut talih kâfi değildi.

Bunlar Poe'nin zamanın Amerika-sında vatanî vazife ve ahlâkî şuur gibi terkedilmiş yegâne fikirlerdi. Muasırlarına bir edebiyat ucûbesi gibi görünen Poe öldüğü zaman bir menkibe idi. Amerika seven, içen, terennüm eden, sefalet çeken, kalbi kırık ve henüz gençken ölen bir şaire malikti. Acıklı menkibe Poe'nun düşündüğü ve dünyanın gözü için şekillendirmeye çalıştığı muhteşem tahayyülünden daha kuvvetli olmuştur,

Poe hakkındaki hiç bir telakki diğerinden daha doğru değildir. Çünkü o her şeydi. Her ne kadar kavgacı idiyse de cevval bir gazeteci, fena terbiye edilmiş, aykırı bir sevkitaîye malik bir âlim, makul prensiplerin ve doğru standartların edebî bir münnekkiti.

Sihri bir şair olan Poe zamanınberi klâsik olarak kabul olunan kısa hikâye tarzını mahirane bir surette kullanabilen ve polis hikâyesini icat

eden ilk muharrirdi, ve hepsinden sonra o, san'atının bilgili bir hukukçusu olan ihmalkâr bir derbeder idi.

Bununla beraber o, asabını kendi kendilerini idare etmelerinden daha ziyade makuliyeti ile idare ettiği için daha az yasar. Daima hakkında yazdığı ihtirasların ve dehşetlerin bilvasıta bilgisine sahip olan Poe tehevürün zayıf bir noktasında birçok izaçların ve fasit tesirlerin kurbanı olmuştur. Poe bazen fikir veya hislerinde istisnai bir cevher keşfederek onunla idare edilen bir şahıs tahayyül etmek için onu biraz tetkik etmeğe mecbur olurdu. Birçok sırları keşfeden Poe hikâyeyi meharetle dramatize veya tahlil ederdi.

İsrafilin kalp telleri onun Lütü idi. onlar dinleyicilerinin kalp tellerini tehzederlerdi. Böylece Poe ya muhteşem hayalin arkasında görünür veya acıklı menkibede hatırlanırdı. Poe'daki gizli asap herhangi bir zaman veya mekândaki karilerinininki ile muhabere eder.

6 Ed : 444

Yaşar Bener

- Kemiğe ilik ne ise; insana bilgi odur. Erin güzelliği akıl, Aybetülhakayık

M E Z A R L A R

Üzerlerinde yalnız ebedî var olu-
şun teranelerini fısıldıyan selvilerin
dost seslerinin işitildiği mezarlar, ge-
ce son göz yaşlarını akıtan matemli
bir kadın gibi sessiz şikâyetler ha-
linde yükselen metrük taşlarımız üs-
tünde ağlıyor. Her tarafta elle tutula-
bilecek kadar şekillenmiş bir hüzün
hâkim.

Uzaklarda paslı bir saatin darbe-
leri gibi kırık hecelerle ve ebedî ölüm
şarkılarıyla mersiyeler söyliyeci bay-
kuşların sesleri, kimsesizliğin iztiraptan
ördüğü huçkırdıktan damlalar şeklinde
gönüllere doluyor.

Başım pencerenin demir parmaklık-
larına dayalı, uzaklarda seçilen mezar-
lara bakıyorum. Bu âlemin insanları,
mezarlar için korkunç ve karanlık di-
yorlar; halbuki, ben onlardan aslâ kork-
muyorum. Çünkü üzerlerinde yükselen
beyaz taşlar sessiz duruşlarıyla sâdik
ve vefakâr dostları hatırlatıyorlar.

Evet mezarlar iztirap çekenlerin,
bedbahtların, Tanrının merhametli ve
tesellikâr kucağına sığınmak isteyen-

lerin bir geçit noktası değil midirler?

Mezarlara karanlık diyarlar; en iyi
en yakın dostunuz olan gece de ka-
ranlık değil midir? Onlara sert diyor-
en sevilen vücutları içine alan toprak-
lar sert olabilir mi?

"Siz ey ölümler.. Ey bu ebedî ve
esrarlı diyarın sükûti sakinleri, söyle-
yin bana, mezarlar denildiği kadar
korkunç mu?

Oh!.. Susuyorsunuz; evet anlıyo-
rum. Siz öyle bir âleme göçettiniz ki,
bizim dilimiz sizin derinliğinize eriş-
miyecek kadar manâsız kalıyor. Ve
belki siz oradan zavallı insanlara acı
yorsunuz.

Ey yorulan ruhları ebediyen gök-
lerin sonsuzluğuna yücelten, ve şarkı-
larını sükûtun terennüm ettiği ölümün
esrar dolu şairleri olan mezarlar.

Ey kalbinin ateşini fanilere duyu-
ramıyan matemli toprak yığınları!.. Siz
sükûtun bestesinde ebediyetin şarkısı-
nı söylüyorsunuz.

6 Edebiyat — 539

Nerime Gündüz

D E M O S T E N

Demosten bir Yunan hatibidir.
Milâttan evvel (382) de doğmuş
(322) de ölmüştür. Yalnız kudretli bir
hatip değil, aynı zamanda azim ve
sebat mefhumlarının bir sembolüdür.

Yalnız dilindeki kekemelik, "Re-
kâket,, varisleri aleyhine açtığı hak
davasını kazanamayacağından onu
korkutuyordu. Fakat o bu müşkülünü
de halletmesini bildi. Hergün deniz
kenarına giderek çakıl taşlarını ağzına
dolduruyor ve dalgalara karşı saatlar.

ca söz söylüyordu. Senelerce bu şe-
kilde çalıştı. Nihayet tabii konuşmağa
muvaffak oldu ve o devirde Yunan
hitabet âleminin yegâne hatibi kesildi.

Demostenin küçük fakat çok kıy-
metli bir fıkrasını, tekrarlayalım:

Demosten hatip kürsüsünde ciddi
ve hâkim sesile nutuk vermektedir.
Önündeki geniş alan halkla dolu-
dur. Fakat maalesef değerli hatibin
kıymetli sözlerini anlamaktan âciz olan
bu biçareler yavaş yavaş sahadan çe-

- Kalp ekseriya fazileti şeref ve haysiyet yolundan çıkaran lokomotifir. Emerson

Hararet Nazariyeleri

Yakın zamana kadar hararetin tabiatı üzerinde hiç bir faraziye yapmaksızın onu ölçülebilir bir büyüklük olarak nazarı itibara alıyorduk. Şimdi onun hakkındaki fikirleri gözden geçireceğiz. XVIII asırdan itibaren iki faraziye neşredildi. Onlar Lavoisier ve Laplace tarafından 1780 de ilim akademisine takdim edilen hararete ait takrirde şayanı takdir bir surette hulâsa edilmiştir.

Fizikçilerin fikirleri hararetin tabiatı üzerinde tehalüfe uğramıştır. Bunlardan birçokları hararete havanın tempirimi ve cisimlerin onu massetmekteki hususî kabiliyetlerine göre bütün tabiata azçok rüfuzetmiş, yayılmış bir madde olarak bakıyorlar. O, onlarla birleştirilir ve bu halde bir cisimden diğerine karışmaktan ve termometre üzerine tesirden kesilir. Ancak, cisimlerde kendini muvazeneye koymaya müsaade eden serbest halde serbest hararet (Chaleur libre) dediğimiz şeyi teşkil eder.

Diğer fizikçiler hararetin ancak maddelerin moleküllerinin hissolunmaz

hareketlerinin neticesi olduğunu düşünüyorlar. Hacimlerin kendilerini tutan maddelerinkinden daha büyük olan boşluk ve mesamelerle dolu olan cisimlerin daha ziyade kesif olduğu bilindir. Bu küçük boşluklar ve mesafeler kendi görünmez kısımlarını her cihete serbest hareket etmeğe bırakırlar. Mütamadî olan bu hareketin muayyen bir noktaya kadar yükselerek cisimleri ayırdığını ve terkiğini bozduğunu düşünmek tabiidir. Aşağıda bahsedeceğimiz fizikçilerin bu hareketi harareti kurdu.

İkinci faraziyenin inkişafı kendini pek ehemmiyetli bir nazariye olan kinetik nazariyesine raptetti. İptidai bir kurda onun mütalaasını elde etmek pek müşküldür. Cari olan hâdiselerde ve kalorimetrede elde edilen beyanı ifade birinciden büsbütün farklıdır.

Başlangıçta maddî cismin sünger gibi bir yapıya malik olduğu, az veya çok büyük bir miktarda seyyal hararet muhafaza edildiği tahmin edildi. O bir cismin boşluklarında kaldığı

kılmektedirler. Yalnız Demosten, yüksek kabiliyetinin bütün silâhlarını kullanarak hazırladığı nutkuna azimle devam etmektedir. Nihayet büyük hatip son sözlerini söylemiş ve kafasına saplanan bir fikri derhal tatbik etmeğe karar yermiştir.

Bu kararla Demosten'in bir takım — havyanlara has — sesler çıkararak bağırdığını ve az evvel bu sahadan birer birer çekilen halkın şimdi merak ve heyecanla hatibin etrafı-

nı sardığını görüyoruz. Bu sırada Demosten-e şöyle bir sual sormak cesaretini gösteren olmuştur:

— Böyle acaip sesler, çıkararak kiminle konuşuyor sunuz ?

O da

— Demin insanlarla konuşuyordum, şimdi ise sizinle!.. Demişti.

Bu tek cümle ile büyük hatip insanlığı en büyük dersini vermiştir..

2 · D — 180

Fahriye

zaman serbest harareti husule getirir. Cismin hararetinin aynı derecede değişmesinde iki cisim bir araya konursa ikisinin tempirimi bir olacak şekilde muayyen bir mikdar hararet sıcak olandan soğuk cisme geçer. Bilâkis hararet cisme tesir edince tempiriminde bir yükselme olmaz fakat halinde bir değişiklik yapar. Bu gizlenen hararet batî harareti (Chaleur latente) i teşkil eder.

Bu mülâhazaya göre havada fizikî bir halde hararet neşreden bir kütle, bir cisim muayyen bir mikdar hararet ihtiva eder. Hararet mübadelesinde münferit bir sistem için mecmuu hararet miktarı sabit kalır. O kendini muhafaza eder. Bu ahvali şeraitte hararete ait esash kaziyeler belli oldu.

Harurî faraziye gazların haricî bir hararet yardımı olmaksızın tazyikle ısınmalarını izah etmeğe de müstaittir. Sıkıştırılmış, ıslak bir sünger gevşemiş halinde kuru görünür, süngerin hacmi son derece küçüldüğü zaman herne kadar ihtiva ettiği su miktarı değişmemişse de rutubetli hissini verir. Aynı şekilde sıkıştırılmış gazın da ihtiva ettiği serbest hararet miktarı başlangıçtakinden daha küçük bir hacimde bulunduğundan ısınacağı tasavvur edilebilir. Böyle olunca madem ki gazın tempirimi, hararet miktarı aynı olduğu halde tazyikle büyüyor tazyik altındaki bir gazın hususî harareti tazyik arttıkça küçülmeğe mecbur olur.

Tanılan hâdiseleri pek basit bir surette izah eden ilk teori umumiyetle XIX asır ortalarına kadar makbul oldu Lavoisier basit unsurlar listesinde harareti ilk defa ölçülebilir bir madde gibi, sonra usulün müteaddit istihale-

lerinin cereyanile kütlelerin hıfzı tahakkuk ettiği vakitte ölçülemez bir madde gibi tasvir ediyordu.

Ancak, XVIII asır nihayetinden itibaren hararet faraziyesinin doğru olmadığını gösteren hâdiseler mütalâa edildi. 1800 e doğru Rumford, hararet miktarının vücuda getirilen veya ifna edilen bir cisim gibi bozulmaz olmadığını gösterdi.

Tabiat felsefesinin ilerleyişinde ehemmiyetli bir tarih gösteren Münih tersanesinde yapılan tecrübe klâsik kaldı.

Bir top, burgu ile delmenin tesirine tâbi olarak ısınıyor ve cisimden den ayrılan talaşlar kaynar suyun tempiriminden yukarı yükselen bir hararete malik oluyor. Dakikada otuz iki devir yapan, sivri olmıyan bronzdan derin bir silindirin üst nihayetinden tesir ederken 5 tonluk bir tazyik altında sadece maden bir hararet kazanmaz, bunun yanında oyuğa konmuş olan 10 kilogram su da iki buçuk saat sonra kaynama derecesine kadar ısınır.

Rumford bunu şu suretle izah ediyor : "Her ne kadar hâdisede hakikaten hayrette bırakacak birşey yoksa da seyircilerin ehemmiyetli bir mikdar suyun ateşsiz kaynamağa sevk edildiğini görmekten yakalanacağı hayret güç olacaktır. Samimiyetle itiraf ederim ki bu hâdise bende çocukca bir sevince sebep oldu. Ben cesur bir filozofun şöhretini arzu ettiğimi gizlemeğe mecbur olacaktım. Sadece su kütleli kaynamağa sevk edilmişti fakat birlikte 60 Kgr. madene yakın olan bronz silindir ve zımba mihveri de 100° derece hararet kazandı."

Her istikamette, devamlı, mebzul

olarak bu büyük miktar sık, hararet arası kesilmeksizin veya durmaksızın ve hiç bir tükenme veya azalma işareti göstermeksizin nereden geliyordu?

O ne havadan, ne sudan ne de madenin tabiatında olan bir değişmeden gelmiyordu. Rumford, bundan, tecrit edilmiş cisimler sistemi tarafından gayri muayyen bir surette tedarik edilmeğe müsteit olan hararetin madeni cisimler gibi mülâhaza edilemiyeceği neticesini çıkardı. (Dümas, Akademik sözler ve metihler, K. II. 242 inci sayfa ve devamı)

Daha sonra atmosfer tazyikinden daha yüksek tazyiklerde sabit tazyikteki gazın izafi hararetinin ölçülmesi, hararet nazariyesinin daha evvel gösterdiği cihetle bu hararetin değişmiyeceğini gösterdi.

Tecrübe ile faraziye arasındaki bu ahenksizlikler ve halli muhal bir mesele ile uğraşanların daimî muvafakiyetsizlikleri, hararet faraziyesini bırakıp enerji fikrinin kabulüne sevkediyor.

Enerji nazariyesi XIX asrın ilk yarısında ortaya konan esas fikirlerin ve sonradan ziyadesiyle çıkarılan neticelerin müşterek bir eseridir.

Enerjetğin müessisleri arasında, esaslı mevzular ortaya çıkarsa şu şahısların isimleri zikredilmeğe hak kazanmış görülür:

Ekivalans prensibi 1842 de Heilbrann doktoru Robert Mayer tarafından açık olarak zikredilmişti. Bu zat gazların hususî hararetlerinden itibaren hararetin mihaniki muadilini hakikî bir kıymet olarak hesabetti.

Ekseriya iki prensibe Carnot-Clasius prensibi tesmiye olunmuştur.

Birinci ifade Lazar Carnot'nun genç bir doktor olan oğlu Sadi Carnot tarafından "Ateşin muharrik kuvveti ve bu kuvvetin intişarına has makinalar üzerinde mülâhaza,, adlı küçük bir eserde neşredildi. O eserde bilhassa Carnot dâvası aşağıki şekilde bulunur. "Hararetin muharrik kudreti işi tahakkuk ettirmek için konan amillerden müstakildir. Mikdarı, aralarında hararet nakliyatı olan cisimlerin neticedeki tempirimi tarafından tesbit edilir., Keşfi esnasında Carnot hararetin bozulmamazlığını kabul ediyordu. Meşhur Alman fizikçisi Clasius 1850 de Carnotnun neticelerinin bu faraziyede müstakil ve ekivalans prensibi ile uygun olduğunu gösterdi.

Bu iki prensipten tecrübe ile iyice teyyüt etmiş müteaddit neticeler istidlâl edildi. Bu sebeble hiç bir fizikçi enerjetğin büyük değerini kabul etmedi. O bir hâdisenin mekanizmasını anlatmaksızın, o hâdisenin mütalaasının neticelerinden temin edilecek esas kendi mahiyetinde kâfi derecede doğru olmayacağından vakit vakit muaheze edildi.

Görüşün bu noktasından, kinetik nazariyesi gibi bazı fikirleri daha iyi memnun eden nazariyeler enerjetğin şüphe etmediği hâdiseleri aynen evvelden görmeğe müsaade ediyor. Fakat iyi hissedilen cihanın derunî tabiatı hakkında diğerleri kadar malûmat vermiyor. Onlardan elde edilen netice hâdiselere uyduğu vakit müteallik faraziyeler tabiata uyuyarmuş gibi hepsi geçecek; bu, bu böyledir demek istemez.

S : 6 Fen

Saliha Yalçın

- Aklı kısır olan bir adamı hakikate inandırmak, akli kesir olan bir adamı yalanla aldatmak kadar güçtür. Hâmit

T E S A N Ü T

31 Mart 1840 Charlemagne lisesi mükâfat tevziinde irad edilen nutuk

Köşesinde kendisi için ve nihayet aile efradı veya üç dostu için yaşamak, bundan başka biraz keyif sürüp alay etmek, vergi verdiği zaman bütün vatandaşlık ve baştan savma bir kaç sadaka vermek suretiyle de bütün insanlık vazifelerini yaptığını zannetmek ne kadar safdilliktir. Bizi birleştiren şeyleri ve birleşmek çarelerini araştıralım. Tiyatroda bazı piyeslerin seyri, askerî bir resmigeçit, büyük bir vatandaşın cenaze merasimi gibi bazı umumî manzaraların hasıl ettiği ruhî halet, umumî, yüksek menfaatleri şahsî menfaatlere tercih, ekseriya bu bambaşka ve fevkalâde hali vücuda getirir. Bütün bu şeyleri ihya için her günkü alelâde meşguliyetlerimizin içinde onlara mukaddes bir mahivet vermeğe gayret edelim.

Siz yakında liberal veya liberal olmıyan mesleklere intisap edeceksiniz. Doktorlar ve eczacılar, (Ah! Hele birinci sınıftan olanlar) fakir kimsele-re yardım için birçok fırsat ve vesileye malik olacaksınız. Zenginleri fakirlerin imdadına yetişmek için teşvik ederseniz bu suretle içtimai mevki müsavatsızlığını bir derece düzeltilmiş olursunuz. Noterlere gelince: (Burada noter olacaklar da vardır.) Siz müşterilerinizin vicdanlarının nazımı olmağa ve size tevdi edilecek mukavele-

lerde daima adalet fikrinin hâkim olmasına müşterilerinizi kandırmağa gayret etmelisiniz. Siz avukatlar gayri şahsî olan ve çok defa istisnai halleri ihtiva etmiyen kanunların metinlerini yüksek bir kalp ve görüşle tefsir ederek müekkilleriniz hakkında merhamet ve adalet icablarını tetkik ettiriniz. Ticaret ve banka mesleğine mensup olanlar işlerinizde temamiyle doğru olunuz. Doğruluklarınızı tesadüfe tâbi tutmamanız icabeder.

Fabrikatörler ve alelumum san'at-kârlar, siz maiyetinizde bulunanların idaresizliğini, bütün bu istirap çeken adamların yanlış düşünce ve hareketlerini affedip, onları doğru yola sevkedeceksiniz, onlarla temastan çekinmiyeceksiniz, iyi hareketleriniz onların gözlerinin önünde belirene kadar iyi arzularınıza inanmağa onları zorlamak için herşeyi yapmağa hazır bulunacaksınız. Velhasıl meslekleriniz ne olursa olsun onu insanileştiriniz. Sizin iradenizde ve elinizde bu meslekler hakikaten serbest bir hale gelmelidir.

Bütün bu söylediklerim vazife ve menfaatiniz icabındandır. Eski kadrolar altüst olmuştur. Bugün yarından daha az emin olabiliriz. Bütün dünyanın ve her birimizin bir badireden kurtulması şahsî, iyi arzuların artması ve umumileşmesi ile mümkün olacaktır.

6 Fen : 525

Saliha Yalçın

- En güzel, en büyük, en doğru şiir bir hakikati müthişenin tazyiki altında hiç bir şey söyliyememektir. Hâmit

(1) İlk defa üniversite profesörü olan M. Jules Lemaître muasırleri hakkında (Revue bleue) de neşredilen makalelerin bahranı içinde ilk eserini neşretti. Sonra (Journal des Débats) ve (Revue des deux Mondes) da dramatik tefrikalar kaleme aldı. Kezalik muvaffakiyetlerle oynanmış bir çok komediyi gösterdi.

Halk Edebiyatı ile Divan Edebiyatı arasında ufak bir mukayese

Biliyoruz ki halk edebiyatı, halkın duygularını samimiyetle terennüm eden, onun ruhi ve bedii ihtiyaçlarına cevap veren katıksız ve milli bir edebiyattır.

Her millette olduğu gibi bizde de yüksek ve asil heyecanlarını, ruhlarının derin samimiyetini kendi benliklerinin dili ve şekilleriyle yaşatan zengin bir halk edebiyatı vardır. Ve bu edebiyat İslâmiyetten çok önce ozanların dilinde ve gönlünde yaşamış, çok önce terennüm edilmiştir.

İlk devirlerde Türklerin basit ve iptidai olmakla beraber çok derin ve zengin bir edebiyatları olduğunu, edebiyat tarihleri eski menbalara istinaden kaydederler.

Mütevazi ozanlar, zafer hatıralarından, acılardan, sevinçlerden hulâsa bütün mevzulardan ve tabiatın aldıkları ilhamları kobuzlarının tellerinde yarattıkları ilâhi nağmelerle ve coşkun ruhlarının bütün samimiyetiyle terennüm ediyorlar ve en basit ferdinden hakanına kadar herkes bunlarda kendi benliğinden bir parça bularak aynı şevk ve heyecanla dinliyordu.

Bu bestelerde Türkün kahraman ruhunun bütün cür'et ve cesaretine rağmen ne kadar iace ve derin olduğu bütün dünyaya haykırılıyordu ki, bunun en güzel misalini şöhretini dünyanın tanıdığı büyük Türk kahraman ve kumandanlarından Atilla zamanında görebiliriz... Atilla'nın muhteşem ziyafetlerinde coşkun ozanlar Romalıların bile takdirini celbetmişlerdir.

Türkün milli edebiyatı ruhun ta

kendisi kadar samimi, ilhamlarını aldığı tabiat kadar coşkun ve yüksekti.

Bu herkese hitab eden şekil İslâmiyete kadar devam etti. İslâmiyetin kabulü ile vücutte gelen ummetçilik ceryanı, içtimai iş bölümü ve yeni aristokrat sınıfların teşekkülü neticesinde edebiyat ta Arap, Acem gibi birçok yabancı tesirler altında kaldı. Bunun neticesi olarak bütün bir Türk kitlesinin duygu ve heyecanlarını terennüm eden mütevazi ozanlar yeni teşekkül eden aristokrat sınıf edebiyatı tarafından halk arasına atıldılar fakat aslâ kaybolmadılar. Çünkü asıl milletin özünü teşkil eden halk kendi benliklerinden bir parça olan ozanları hiç bir zaman unutmamış; onlara bugüne kadar kalbindeki en yüksek mevkii vermekte devam etmiştir. İşte bu suretle halk edebiyatı, divan edebiyatının bütün nankörlüğüne rağmen en güzel eserlerini vererek, en büyük şairleri yetiştirerek yaşamıştır.

Halk edebiyatını tetkik edecek olursak onun gösterdiği birçok karakteristik vasıflarla tamamen divan edebiyatından ayrıldığını görüyoruz.

İşte benim de anlatmak istediğim bu noktadır. Fakat bilgimin ve görüştümün darlığı ancak bu farkların en bariz olanlarını göstermeğe yeteceği için yapacağım mukayese de tabiatile pek sathî olacaktır.

Mukayesemize evvelâ vezin meselesinden başlayalım. Halk edebiyatının vezini hece, Divan edebiyatının ise aruzdu. Arap ve Acem tesirinde kalmayı kendileri için bir şeref

- Dehayı ebedî, herkese malûm olan kelimelerle kimsenin yapamadığı, kimsenin düşünemediği letaifi bulup söylemektir. i. Safa

sayan divan şairleri bu yabancı kültürlerin edebiyatında kullanılan aruz hayran oldukları için bu yeni vezni kabulde tereddüd etmediler. Ve neticede bizim milli veznimiz olan hece halk arasında kaldı. Çünkü Divan şairleri hislerini ifade için hecenin uygun bir vezin olmadığını iddia ediyorlardı: Fakat onlar iddialarında haksızdılar, zira Halk edebiyatımızın bu vezinle en lirik, en güzel ve samimi eserlerini bugün takdirle görüyoruz. Şu aldığımız misaller bize bu fikirleri daha iyi izah eder.

Karacoğlandan :

İzin ver hey ağam ben de gideyim
Ah çekip te arkam sıra ağlar var.
Bakarım bakarım sılam görünmez
Aramızda yıkılası dağlar var.

Coşkun sular gibi akıp durulma
Kuru gazel gibi esip savrulma
Nerde güzel görsen ona çevrilme
Bizim elde cana kıyar beğler var.

Karşıdan karşıya yanar bir ışık
Bunu söyleyenin dilleri aşık
Bir buğday benizli zülfü dolaşık
Gitme diye beni yolda eğler var

Burada Karacoğlanın ruha dolan bir samimiyet ve birizimle içli duygularını çok güzel ifade ettiğini görüyoruz.

Halbuki divan edebiyatı şairleri aruzu kullanırken aynı zamanda Türkçeden de fedakârlık etmeğe mecbur olmuşlardır. Manâ ve ahenk itibarile çok güzel olan aşağıdaki şu parça Türkçenin safiyetinden neler kaybettiğini bize gösterecek mahiyettedir.

Hayali ârızın cevân eder bu çeşmi pür - nemde
Nite kim mevcelenmiş suda aksi afitap oynar

Şimdi dil meselesini tetkik edelim:
Divan edebiyatının kullandığı

dil Arap ve Acemcenin halitasından başka birşey olmıyan Osmanlıcadır. Halk edebiyatında ise katıksız bir ana dil kullanılmış asırlardanberi her duyuş ve görtüşümüztü ifadeye muktedir olan güzel Türkçemiz yerini yabancıya vermiştir. Aşağıdaki iki misal bunu bize gösterir:

Bunlardan biri meşhur divan şairi Baki'ye aittir ki, içindeki yabancı kelimelerin çokluğu onu luğatsız anlamamıza imkân bırakmamıştır. Diğeri ise ebedî ve sönmez bir şiir kaynağı olan ruhunun derin lirizmi ile yalnız yaşadığı asrın değil bütün Türk edebiyatının en mümtaz şimallerinden olan Yunus Emreyeye aittir.

Bakiden :

Ruhün âteş hatû hâlin buhuru miskü amberdir
Hamı zülfi siyahın halka halka düdü micmerdir
Benim düdü kebudı nârı ahım baştan aşmıştır
Senin zülfi siyahın ayağınla bas beraberdir
Düşüp ol kaddi belâdan döşenmiş hâkirah üzre
Muanber zülfü gûya sayel servi sanevberdir.
Gönül tiği müjenden yüz çevirmez ey gözü ahu.
O bir şemşiri bürrana varır şiri dilâverdir.

Yunustan : Nefes

Ben yürürüm yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne âkilim ne divane
Gel gör beni aşk neyledi

Kâh eserim yeller gibi
Kâh tozarım beller gibi
Kâh çağlarım seller gibi
Gel gör beni aşk neyledi.

Ben yürürüm elden ele
Dost sorarım dilden dile
Gurbette hallim kim bile
Gel gör beni aşk neyledi

Benzim sarı gözlerim yaş
Bağrım yara ciğerim taş
Hâlim bilen derdli kardaş
Gel gör beni aşk neyledi

6 Ed. 539 Nerime Gündüz

— Sonu Var —

- Cihan, beşerin hayatı için fanidir. Güzel namile güzel eser için değil.
Hâmit

Gece ve Duygular

Gece çiçeğinin üstüne sükût ve hülya şebnemleri düştü.

Küçük kuş şarkılarında ebedî izdirabı bes-teliyor..

Tabiatın ihtişamı ve ulviliği karanlığın sessiz nağmelerden ördüğü ahenktar melodiler gibi damla, damla gönüllere dolarak ruhu esrarlı alemlerin rüyalı uykusuna götürüyor.

Yıldızlar semanın gözlerinde geceden kopmuş, ışıklı ve elmadan gözyaşları gibi parlıyor. Bu damlalar ufkun karanlık yanaklarına inince gece bitecek...

Uzaklarda birer gece kandili sönüklüğü ve hüznüyle görünen ışıklariyle sahiller silik tablolara benziyorlar. Fakat akisleri sulara vurunca mehtapla karışarak alev bir rüya halini alıyorlar.

Deniz, ilâhî bir yalvarış gibi uyuklayan kıyılarda hıçkırıyor.

Bu gece de, izdirap gibi yılları, iç çekiş gibi günleri birbirine düğümleneyen bu gece de bitecek ve böylece birçok geceler zamanın ellerinde yumaklanacak.

Ömrün dakikaları yavaş, yavaş ölüme damlıyarak birer mezar sükûtiyle sessiz sedasız gönüllere dolacak ve bizi sessizliğin sonsuzluğuna yak-

Mektep ve Biz

Şefkatli bir annedir, kıymetli Okulumuz.
Yarın ancak bizlerle, yükselecek yurdumuz
Ulu Atatürkümüz bize emanet etti.
Kanımıza denk olan, yurtla Cumhuriyeti
Özkardeşiz okulda, büyük, küçük, erkek, kız
Kalbimizde hiç sönmez, yurt için yanan yıldız.
Fakirlerle zengin bir, imtiyaz yok hiç bizde.
Derse çok çalışırız, yükselmek kalbimizde.
Çağlayan bir su gibi, ilimlerle çağlarız.
Çalışmamızla yurdu, kalbimize bağlarız.
Yurdumuza borçluyuz, bütün varlığımızı,
Yurt için seve seve veririz canımızı.
Yolumuzu parlatır, bilgilerin ışığı,
Bu ışıkla kaybolur gerilik karışığı.
Aşılmaz yokuşları, ilimlerle aşarız.
Hedefe varmak için, son sür'atle koşarız.
Ne haksızlık yaparız, ne de haktan kaçarız,
Atalarımız gibi, yalnız hakka taparız.
Bilgilerle şenlenir, sevgili okulumuz.
Tanrıya kadar açık, artık bizim yolumuz.
Nurlu yolun üstünde, gece gündüz yürürüz,
İlim ışıklariyle, aydınlıkla büyürüz.

IV : C

Hatice Gençkan

laştıracak. Hülya gibi hüznler, hüzn gibi hülyalar, hayat rüzgârı önünde bir manolya gibi solan emeller bir anda yok olacaklar...

Tıpkı sarışın yıldızların güneşin ilk ışıklariyle kayboluşu gibi!

Köpüren dalgalarla şahlanan denizin kıyılarda yavaş, yavaş sönüşü gibi.

S : Ed 539

Nerime Gündüz

- iyi çalışmaların çoğu biraz daha çalışmamak yüzünden zayi olur. Harriman

Vicdan Azabı

İlik bir bahar sabahı. Güneş kızıl yüzünü ufuktan henüz göstermiş. Yavaş yavaş bulutlar kızarmağa başlıyor. Ortalığa yalnız sütçülerin sesi hâkim. Güneşin kızıl yüzü sararmağa başladığı çağda telaşlı bir çocuk koşarak okula girdi. Kapıda bir iki arkadaşıyla birleşti. Bir şeyler konuştular, sonra yeni gelen çocuk elini ceketinin cebine soktu. Ağzından hafif bir çığlık çıktı. Rengi önce sarardı, sonra birdenbire pancar gibi kızardı. Küçük pembe yumruklarını sıkıp bir şeyler mırıldandı ve birden kaskatı vücudu toprağa düştü. Arkadaşları onu kaldırıp içeri götürdüler. Vücudu oğuşturulan çocuk yavaş yavaş kendine geldi. Ayağa kalkmak isterken kısık bir sesle sordu: "Paramı gördünüz mü?"

Cahit bir hafta bitişiklerinde oturan zengin komşularına küçük bir kovayla su taşımış, onlar da bu emeğe karşılık yirmi beş kuruş vermişlerdi. Geçimlerini babası odunculukla temin ediyordu. Şöyle böyle yaşıyorlardı. Babası Cahide güzel elbiseler giydirmek, arzularını yerine getirebilmek için bütün kuvvetini harcıyordu; fakat ne yapsın ki: İhtiyardı.

Bugün öğretmenler okulları civardaki kasabaya götüreceklerdi. Çocuklar birer ikişer toplanıyorlardı. Bu gezi çok parlak olacaktı. Öğrenciler aralarında para toplayıp çalışkan bir çocuk olan Cahidi de götürmeğe karar vermişlerdi. Cahit bunu kabul etmedi. Bir hafta önce su taşımağa başlamıştı; amma elinde yine birşeycik yoktu.

Cahidin bir haftalık kazancını delik cebi sakhyamamıştı. Çok pek çok üzülyordu. Keşke: Geziye bir hafta sonra gidilseydi. Komşulara yine su taşırdı. Cahit önce gitmeğe teşebbüs etmemiş olsaydı, bu kadar yanmıyacaktı. Şimdi bir hafta çalıştığı halde yine gidemiyecaktı. Düşündükçe üzüntüsü arttı. Okul kapısında durup her yeni gelene yolda yirmi beş kuruş bulup bulmadığını soruyordu. Yoldan gelenler azalmağa başladı. Okulun saati yediyi çaldığı zaman Cahit bağrına tıkanan hıçkırıkları artık sakhyamamıştı. Birkaç çocuk sokağa çıktı, parayı aramağa koyuldu. Tolun birden bağırdı: "Bizim gözümüz birşey görmiyor. Gelin önden giden Orhanı çağıralım." Elini boru gibi yapıp ağzına koydu. Tam bu sırada Orhan eğilip yerden birşey aldı ve cebine yerleştirdi. Tolun eli yana düştü. Ağzlarını bıçak açmıyordu. Nihayet Sezer kırmıladı. "Acaba eğilince ne oldu?" Öyle ya, aceba ne olmuştu? Tolun fazla düşünmenin manâsız olduğunu söyledi. Beraberce okula döndüler. Cahit onları kapıda karşıladı. Gözünde binbir istifham okunuyordu: "Buldunuz mu? Nerede düşürmüşüm? Hanginiz buldunuz?" Tolun kısık kısık söylemeğe başladı: "Bu yollarda düşürmemiş olmalısın. Fakat ben onu buldum." Elini cebine soktu. Kendi parasını çıkardı, sesi titriyordu. Cahit Tolunun boynuna sarılarak inledi: "Yapma Tolun. Bu beni emin ol daha çok üzüyor." Şimdi ikisi de ağlıyordu. Ersen birdenbire silkindi. Rüz-

- Herkes hafızasından şikâyet eder, kimse muhakeme ve mantığından şikâyet etmez. "Lâroşfuko,, dan

gâr gibi koşarak uçtu, gitti. Beş dakika sonra yüzü kızarmış bir halde soluyarak Cahidin yanına geldi "Bunu kabul etmeni rica ediyorum Cahit., dedi. Cahide parayı zorla kabul ettirdiler. Tolun birdenbire Sezere döndü. "Baksana Sezer. Orhanın şimdiye kadar kooperatife girdiğini görmemiştin. Al.. Bak bak eline iki pasta almış yiyor., Sezer mırıldandı: "Tuhaf şey doğrusu.,"

O gün öylece geçti. Orhan iki gündür kooperatife giriyor elinde iki pastayla çıkıyordu. Üçüncü gün de bir pasta alarak yedi. Kendi kendine söylendi. "Ne kadar talihliyim. Kendime üç gün ziyafet verdim. Aferin bana!.."

Orhan akşam yemeğinden sonra çabucak derslerini yaptı ve yattı. Rüyasında Özenlere gidiyordu. Elini sıkıca kapamıştı. Avcunda bir yirmi beşlik vardı. Bugün Özenle sinamaya gitmeyi kararlaştırmışlardı. Birdenbire ayağı kaydı ve elindeki para bir metre uzağa fırladı. Hemen kalktı, tozunu silkip parayı almak için uzandı; fakat para sıçrayıp daha uzağa kaçtı. Bir iki defa daha uzandı. Her uzanışında para daha uzağa kaçıyordu. Hırsından ağlamağa başladı. Tuhaf şey, gözünden dökülen yaşlar inci oluvermişti. Yüzü güldü. "Ben talihliyim diyorum da inanmıyorlar. Şimdi incileri toplar kuyumcuya götürürüm. Onları pahalı pahalı satırım. Ne âlâ iş., Aksilik bu ya inciler de Orhanın yanına gitmek istemiyorlardı. Orhanın gözünden damlayarak inci olan yaşlar bir ipliğe dizildiler, yılan gibi kıvrılarak ilerlemeğe başladılar. Parası en önde zıplıya, sıçrıya ilerliyor, bazan arkasına dönerek Orhana dilini çıkarıyordu. Orhanın ağlamak-

tan gözleri şişmişti. Baş zonkuyor, şakakları inip kalkıyor, kalbi tutuşmuş yanıyordu. Parasını almak için son bir defa uzandı, para incilerle beraber uçmağa başladı. Şimdi ne yapacaktı? Sanki şah damarı kesilmiş, kanı kalbine akıyordu. Kederinden uzunbir ah çekti ve .. uyandı. Uykusunda kapalı gözlerinden akan yaşlar yastığını ıslatmıştı. İçi burkulu-yordu. Şimdi aklına Cahit gelmişti. Neden paranın ona ait olduğunu anladıktan sonra vermemişti? Niçin bu parayı almış, harcamıştı? Düşündükçe daha fena olacağını anlamıştı. Uyumak istedi. Gözünü kapayınca parası dans etmeğe başlıyordu. Ne yapacaktı? Büyük bir vicdan azabı içinde kıvranıyordu. Sabaha kadar ağladı. Sabahın ilk ışıklarıyla uyanan annesinin yanına gitti. Annesi şaşırılmıştı. Önce gözlerini oğuşturdu. Sonra sordu: "Ne istiyorsun oğlum? Niçin gözlerin şişmiş?," Orhan artık ağlamıyordu. Yalnız pek kısık bir sesle yirmi beş kuruş vermesi için yalvardı. Bu ay başka birşey istemeyeceğini bildirdi. Annesi oğlunun bu hareketine bir manâ verememişti. İsteddiği parayı verdi. Orhan derhal giyinip okula gitti. Cahidi aradı bulamadı. Dışarıya çıktı. Cahidlerin evine doğru gidiyordu. Yoldaki çeşme başında zengin komşularına su götürmek için çeşmenin boşalmasını bekleyen Cahit dalgın yürüyen Orhanı gördü: Sabahın bu saatinde sokaklarda ne oynuyorsun Orhan?," Orhan bir an başını kaldırıp Cahide baktı. Sonra başı önüne düştü. Hareket edemiyordu. Cahit derhal Orhanın yanına geldi. "Nen var kardeşim, hasta mısın?," Orhan arkadaşının yüzüne bakmağa cesaret edemiyordu. Kısık sesiyle mırıldandı:

Amper ve Faraday

—Beşinci sayfadan artan—

Birisi tefekkür âlemine, diğeri tabiat âlemine dalmış, birisi her şeyi müfekkireden, diğeri hâdiselerden beklîyen Amper ve Faraday arasında ilk bakışta müşterek bir şey yok gibidir. Birincisi hayat kanunlarından hareket ederek cihazları ve onların işleme tarzlarını öğrenmeğe doğru giden bir fizyoloğa benziyor, ikincisi cihazların maddî mütalâasından ber-hayat insanda bunların mekanizmasını ihata etmeğe ve vazifelerini izaha çalışan anatomi mütehassısına benziyor. Aksi istikametlerden hareket ettikleri halde aynı hedeflerde birleşiyorlar, meydana koydukları hakikatler tecrü-beyle teyit edilmiş kuvvetli bir muha-kemenin mahsulü mü, yoksa kendi-sinden emin bir zekâ ile izah edilmiş uygun bir tecrübe neticesi mi? kimse kestiremez. Nitekim Alp dağlarının zirvelerine bir uçuşta çıkan kartalla, yamaçlarını yavaş yavaş ve adım adım tırmanarak çıkan seyyahın göz-lerinin önündeki manzara farksızdır.

Amper ve Faradayın her ikisinde de şairlik hassasiyeti, kalp açıklığı ve ruh yüksekliği aynı derecededir. Ha-set ve göz dikmek gibi alelâde hare-ketler onlar için meçhuldür, ister iç-erden ister dışardan gelsin, ister kendi

“Bugün okula giderken paramı buldum ve sana getirdim... Al bunu!..” Cahit şaşırmişti. Gülmekten kendini alamadı: “Bu da ne?..” Orhan birden paramı Cahidin eline sıkıştırdı ve kendisine şaşkın şaşkın bakan arkadaşının yanından bir deli gibi kaçtı. Şimdi biraz olsun ferahlamıştı.

III : C — 155

Berîn Yurdadoğ

dimağlarından isterse bir rahibin di-mağından doğsun her ışık onları se-vindirebilirdi. Gençliğe karşı daima iyi duygularla, müşfik bir hüsnü na-zarla mütehassis idiler, her muvaffa-kiyet onları bahtiyar ederdi, beşeri-yeti ve onun yükselişini severler, arz üzerindeki vazifelerine karşı hürmet gösterirlerdi. Kendilerini iradelerine hürmetle itaat ettikleri yüksek bir kudretin vasıtaları farzederlerdi; onları yalnız eserleri ile tanıyanlar nazarında, insan oğullarının ıftiharına birer deha sayılırlardı; fakat kendilerini şahsan tanıyanlar nazarında insanların en mü-tevazileri idiler.

Zamanın en yüksek Geometrici-lerinden olan Amperin bilgileri geniş-tir. Onu Jussieu, Cuvier ve Geoffroy Saint-Hilaire rin hususiyetlerinden gö-renler (— çünkü sohbetleri severdi —) şu hükmü verebilirlerdi: “her şeyi biliyor, her şeyi anlıyor, her şeyin ötesine nüfuz ediyor..”

Faradayın bilgileri daha ziyade ihtiras hududu dahilinde idi; hayata kimyager olarak atıldı, yavaş yavaş fiziğe meyletti, elektrik bahsinde çalışmağa karar verdi.

Hissiyatıyla olduğu kadar düşün-cesiyle de yaşardı, toplantıları sevmez-di; fakat büyük sahneler onu cezbe-der, hummalı bir sarhoşlukla vücudu-nu istilâ ederdi. Kırdı güneşin guru-bu, sahilde bir fırtına, Alplerde sisli bir manzara kendisinde en kuvvetli heyecanları doğururdu; bu manzara-ları bir ressam gibi anlar, onlardan bir şair gibi heyecanlanır, onları bir âlim gibi tahlil ederdi. Böyle zaman-larda sözleri, nazarları, tavırları her şeyi kendi ruhu ile tabiat ruhunun samimî birliğini, ahengini ifşa ederdi..

Çeviren : 6 Fen 613

Fatma İntepe

Sahibi : Okul Direktörü
ŞAHAP NAZMI COŞKUNLAR
Umumî Neşriyat Müdürü :
BELKİS ZİNCİRKIRAN
İdarehanesi :
KIZ LİSESİ KOOPERATİFİ

Fiyatı 10 Kuruştur

Basıldığı Yer :
ADANA TÜRK SÖZÜ Basımevi